THE NOBEL PRIZE

NOBELSTIFTELSEN VERKSAMHETSBERÄTTELSE

•

2021

Nobelprisutdelningen ägde rum i Blå Hallen i Stockholms Stadshus den 10 december, med en begränsad publik. För musiken stod Kungliga Filharmoniska Orkestern under ledning av dirigent Cathrine Winnes. Medverkade gjorde bland annat Karin Hammar på trombon.

FOTO: DAN LEPP

Vidar Helgesen, verkställande direktör för Nobelstiftelsen sedan den 1 januari 2021.
FOTO: CLÉMENT MORIN

I sin Nobelföreläsning den 10 december förra året talade den ryske fredspristagaren Dmitry Muratov om bristen på demokrati och yttrandefrihet i Ryssland, hotet mot Ukraina och risken för krig. Knappt tre månader senare var kriget ett fasansfullt faktum med omätligt mänskligt lidande i ett demokratiskt land mitt i Europa. Tillsammans med filippinska journalisten Maria Ressa belönades Muratov ”för sina insatser för yttrandefrihet, som är en förutsättning för demokrati och varaktig fred“. Med stort mod har de båda kämpat för att sanningen inte ska bli krigets första offer.

Den här våren har vi än en gång blivit påminda om hur viktigt det är med förebilder som ger oss hopp och som visar på människans förmåga att klara även de svåraste motgångar. Många Nobelpristagare har gjort sina röster hörda och vädjat om fredlig dialog för att få ett slut på kriget. Några av dem är människor som själva har stått eller står i kampen för yttrandefrihet, demokrati och nedrustning. Men de flesta är forskare som även de vet hur viktigt det är att vi baserar våra samhällen på sanning, frihet, öppenhet och mångfald.

De insatser som belönades med Nobelpris förra året uppmärksammade också andra stora utmaningar vi står inför. De skildrade flyktingens smärtsamma öde, och de slog fast att klimatförändringarna inte är politiska åsikter utan vetenskapliga fakta.

Att det finns en misstro mot fakta och vetenskap, och än värre: en kamp mot fakta och vetenskap, är en av mänsklighetens största utmaningar framöver. Här behövs en samhällsmobilisering. Vi behöver också bli bättre på att skapa förtroende för vetenskapen och kommunicera den på ett sätt som resonerar med oss människor, med alla våra rädslor och tvivel. Hur kan vi få människor att lita på vetenskapliga fakta i stället för obekräftad information och rena konspirationsteorier?

Det här är en viktig uppgift för oss om vi ska kunna ta oss an planetens och mänsklighetens gemensamma utmaningar på ett framgångsrikt sätt. Med utgångspunkt i Nobelpriset kommer vi att göra allt vi kan för att främja dialogen, den vetenskapliga metoden och det kritiska tänkandet.

FOTO: CHRISTIAN ÅSLUND

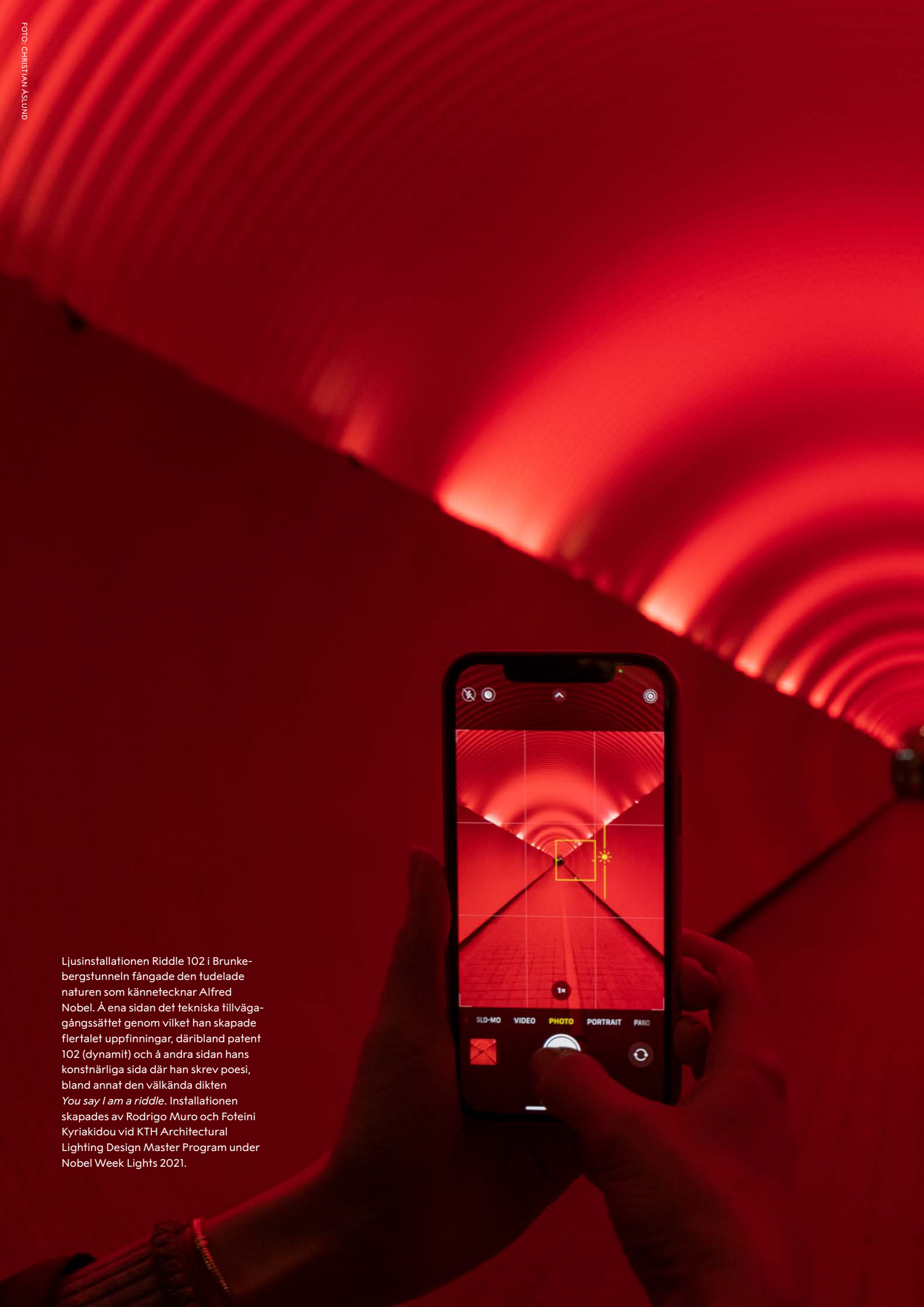

Ljusinstallationen Riddle 102 i Brunkebergstunneln fångade den tudelade naturen som kännetecknar Alfred Nobel. Å ena sidan det tekniska tillvägagångssättet genom vilket han skapade flertalet uppfinningar, däribland patent 102 (dynamit) och å andra sidan hans konstnärliga sida där han skrev poesi, bland annat den välkända dikten *You say I am a riddle*. Installationen skapades av Rodrigo Muro och Foteini Kyriakidou vid KTH Architectural Lighting Design Master Program under Nobel Week Lights 2021.

Innehåll

6 2021 års Nobelpristagare
10 Nobelpriset i fysik 2021
12 Nobels fredspris 2021
14 Fira och förstå årets Nobelpris
16 Ljuskonstverk lyste upp Nobelveckan
18 Vinnarbilden
20 Korta nedslag från 2021
24 Konst och vetenskap
26 Mat för fred
28 Nights at the Nobel Prize Museum
32 Inspirerande möten
36 Alfred Nobel
38 De prisutdelande institutionerna
40 Nobelstiftelsen
42 Att engagera, inspirera och sprida kunskap
44 Poddar värda ditt öra
46 Höjdpunkter i december

FOTO: BERNHARD LUDEWIG

2021 års Nobelpristagare

De prisutdelande institutionerna utsåg Nobelpristagare även 2021 trots de utmaningar som den pågående pandemin medförde. Tack vare ett nära samarbete med svenska utlandsmyndigheter och en rad vetenskapliga institutioner lokalt kunde samtliga Nobelpristagare ta emot medalj och diplom i sina hemländer.

NOBELPRISET I FYSIK

Med ena hälften gemensamt till

SYUKURO MANABE
KLAUS HASSELMANN

”för fysikalisk modellering av jordens klimat, kvantitativ analys av variationer och tillförlitlig förutsägelse av global uppvärmning”

och med andra hälften till

GIORGIO PARISI

”för upptäckten av hur oordning och fluktuationer samverkar i fysikaliska system från atomära till planetära skalor”

Tre pristagare delade Nobelpriset i fysik för sina studier av kaotiska och till synes slumpartade fenomen. Syukuro Manabe och Klaus Hasselmann har lagt grunden till vår förståelse av jordens klimat och hur vi människor bidrar till dess förändringar. Giorgio Parisi belönades för sina banbrytande bidrag till teorin för oordnade material och slumpmässiga processer.

FOTO: RISDON PHOTOGRAPHY

Syukuro Manabe

FOTO: BERNHARD LUDEWIG

Klaus Hasselmann

FOTO: LAURA SBARBORI

Giorgio Parisi

NOBELPRISET I KEMI

BENJAMIN LIST
DAVID W.C. MACMILLAN

”för utveckling av asymmetrisk organokatalys”

Att bygga molekyler är en svår konst. Benjamin List och David MacMillan belönades med 2021 års Nobelpris i kemi eftersom de har försett molekylkonstruktörer med ett nytt och sylvasst verktyg: organokatalys. Det har fått stort genomslag inom läkemedelsforskningen, och har dessutom gjort kemin grönare.

FOTO: BERNHARD LUDEWIG

Benjamin List

FOTO: RISDON PHOTOGRAPHY

David W.C. MacMillan

NOBELPRISET I FYSIOLOGI ELLER MEDICIN

DAVID JULIUS
ARDEM PATAPOUTIAN

”för deras upptäckter av receptorer för temperatur och beröring”

Nobelpristagarnas banbrytande upptäckter av temperatur- och tryckkänsliga jonkanaler förklarar hur värme, kyla och mekaniska stimuli omvandlas till nervsignaler som gör att vi kan uppfatta och anpassa oss till vår omvärld. TRP-kanalerna är centrala för vår förmåga att uppfatta temperatur. Piezo-kanalerna registrerar beröring, våra kroppsdelars position och behövs även för andra fysiologiska processer såsom reglering av blodtryck, andning och röda blodkroppars volym.

FOTO: RISDON PHOTOGRAPHY

David Julius

FOTO: BERNHARD LUDEWIG

Ardem Patapoutian

NOBELPRISET I LITTERATUR

ABDULRAZAK GURNAH

”för att kompromisslöst och med stor medkänsla ha genomlyst kolonialismens verkningar och flyktingens öde i klyftan mellan kulturer och kontinenter”

Abdulrazak Gurnah är född och uppvuxen på ön Zanzibar i Indiska oceanen, men kom redan i slutet av 1960-talet som flykting till England. Gurnah har publicerat tio romaner samt ett antal noveller. I hela hans författarskap återkommer flyktingens erfarenhet av uppbrottet som tema. Han började skriva först som 21-åring i engelsk exil, och även om swahili var hans modersmål blev engelskan hans litterära språk.

FOTO: HUGH FOX

Abdulrazak Gurnah

NOBELS FREDSPRIS

MARIA RESSA
DMITRY MURATOV

“för deras insatser att skydda yttrande-frihet, som är en förutsättning för demokrati och varaktig fred”

Ressa och Muratov får fredspriset för sin modiga kamp för yttrandefrihet i Filippinerna och Ryssland. Samtidigt är de representanter för alla journalister som står upp för detta ideal i en värld där demokrati och pressfrihet möter allt svårare förhållanden.

FOTO: JO STRAUBE

Maria Ressa och Dmitry Muratov

SVERIGES RIKSBANKS PRIS I EKONOMISK VETENSKAP TILL ALFRED NOBELS MINNE

Med ena hälften till

DAVID CARD

”för hans empiriska bidrag till arbetsmarknadsekonomi”

och med andra hälften gemensamt till

JOSHUA D. ANGRIST
GUIDO W. IMBENS

”för deras metodologiska bidrag till analysen av kausala samband”

Årets ekonomipristagare – David Card, Joshua Angrist och Guido Imbens – har gett oss nya insikter om arbetsmarknaden, och visat vilka slutsatser om orsak och verkan som kan dras från naturliga experiment. Deras metoder har också spridits till andra områden och revolutionerat empirisk forskning.

FOTO: PAUL KENNEDY

David Card

FOTO: RISDON PHOTOGRAPHY

Joshua D. Angrist

FOTO: PAUL KENNEDY

Guido W. Imbens

Nobelpriset i fysik 2021

”Åtgärder mot klimatförändringar är mycket brådskande. Det finns många saker vi kan göra för att förhindra klimatförändringar men det är en fråga om huruvida människor kommer att inse att det är något man måste agera på nu. Vi har varnat för klimatförändringar i 50 år.”

2021 års fysikpristagare Klaus Hasselmann i en intervju med Adam Smith, Chief Scientific Officer på Nobel Prize Outreach på dagen för tillkännagivandet.

FOTO: JULIA KNOP/MAX-PLANCK-GESELLSCHAFT

FOTO: GEIR ANDERS RYBAKKEN ØRSLIEN

Nobels fredspris 2021

"Jag står framför er, som en representant för varje journalist runt om i världen som tvingas offra så mycket för att hålla linjen, för att förbli våra värderingar trogen, för uppdraget att ge dig sanningen och att ställa makten till svars. Demokrati har blivit ett försvar från kvinna till kvinna, man till man, för våra värderingar. Vi befinner oss i ett avgörande ögonblick där vi kan fortsätta på den väg vi är på, i riktning mot fascismen, eller så kan vi var och en välja att kämpa för en bättre värld."

Fredspristagaren Maria Ressa under sin Nobelföreläsning. På bilden ser vi Maria Ressa tillsammans med Dmitry Muratov och David Beasley, direktör för World Food Programme – 2020 års fredspristagare, under fredsprisutdelningen den 10 december i Oslo.

Fira och förstå årets Nobelpris

Under Nobel Calling Stockholm, i början av oktober varje år, arrangeras en rad aktiviteter för att hylla kreativitet och framsteg och för att sätta fokus på de insatser som belönats med ett Nobelpris.

Lekfullhet, kreativitet, passion och uthållighet är några av de ord som förenar Nobelpristagare världen över när de beskriver sina drivkrafter. Nobel Calling Stockholms öppna scener på Sergels torg släppte loss kreativa krafter, både planerat och spontant, för att fira mänsklighetens framsteg. Det blev dans, uppläsningar, teater och musik.

Inne på Kulturhuset gav ledamöter från Nobelkommittéerna en Crash Course i årets naturvetenskapliga Nobelpris och på Nobelprismuseet medverkade författaren Karin Bojs, regissören Björn Runge och museets Olof Somell i ett samtal om Nobelpriset i kulturen medan gästerna avnjöt afternoon tea och bubbel. Vidare arrangerades Fredsfredag med Cecilia Uddén, utrikeskorrespondent, Fredrik Reinfeldt, statsminister 2006–2014 och Nobelprisexperten Gustav Källstrand. Det blev ett panelsamtal om vilken roll Nobels fredspris kan spela idag i en värld av konflikter, klimathot och pandemi.

Andra höjdpunkter under veckan var samtalen om 2021 års litteraturpris på Tranströmerbiblioteket, om ekonomipriset på Riksbanken samt det livestreamade samtalet om luktsinnet med Johan Lundström, forskare vid Karolinska Institutet.

Under rubriken *Kan Nobelpriset hjälpa oss att rädda världen?* möttes bland andra Beatrice Fihn, generalsekreterare för ICAN, International Campaign to Abolish Nuclear Weapons, som tilldelades Nobels fredspris 2017 och Gunnar von Heijne, professor i biokemi vid Stockholms universitet. De diskuterade Nobelprisets möjligheter att bidra med nya kunskaper och lösningar för mänsklighetens och planetens överlevnad.

Dessutom arrangerades ett möte för lärare online, *In the Flood of Facts*, om hur lärare kan undervisa elever att skilja fakta från värderingar och lögner.

Under Nobel Calling Stockholm står vikten av forskning, vetenskap, litteratur och fred i fokus och publiken får möta forskare, akademiledamöter och författare, både online och på plats. Evenemangen arrangeras av Nobel Prize Museum i samarbete med Karolinska Institutet, Kungliga Tekniska Högskolan, Kulturhuset Stadsteatern, Röda Korsets Högskola, Stockholms Stad, Stockholms Stadsarkiv, Stockholms Stadsbibliotek, Stockholms universitet, Sveriges Riksbank och Vetenskapsrådet.

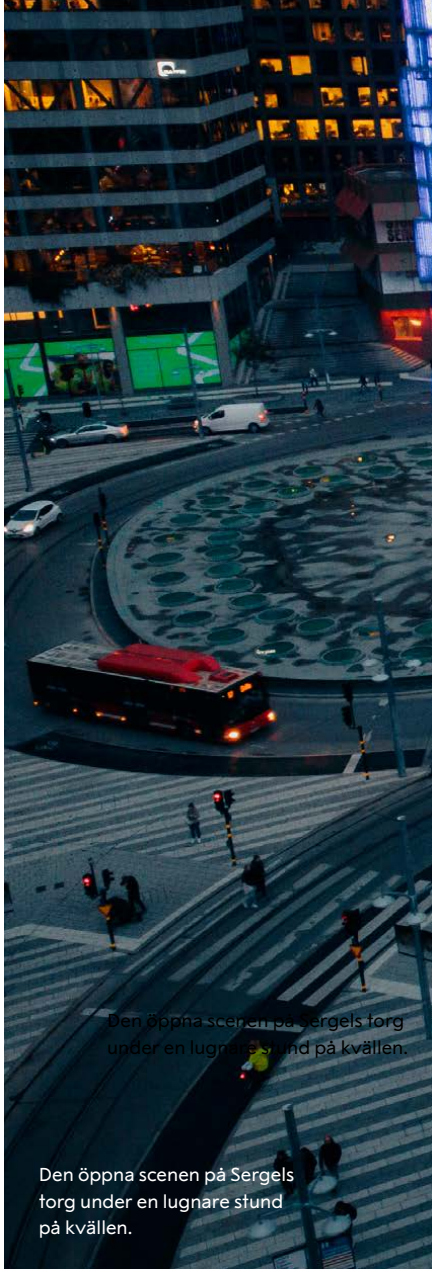

Den öppna scenen på Sergels torg under en lugnare stund på kvällen.

Pernilla Wittung Stafshede förklarade kemipriset under den Crash Course som hölls för att förklara alla nya vetenskapliga Nobelpris.

FOTO: CLÉMENT MORIN

FOTO: CLÉMENT MORIN

FOTO: CLÉMENT MORIN

Medverkade i samtalet på Tranströmerbiblioteket gjorde Carin Klaesson, Nobelprismuseet, samt Anders Olsson och Ellen Mattson, ledamöter av Svenska Akademien.

À Marie på Västerbron var en hyllning till Nobelpristagaren Marie Curie och skapades av Emma Hjortenklev Wassberg. De upplysta bågarna belystes i grönt under ett flertal olika akter.

Great Minds på Dramatens fasad hyllade idéernas födelse och kreativitet. Ljuskonstverket framträdde i form av två monumentala hjärnor i dialog, inbegripna i en dynamisk, lysande brainstorming – den oundvikliga fasen vid varje kreativ process. Verket skapades av Aleksandra Stratimirovic.

På Stadsmuseets fasad svävade tusentals frågetecken i symbios, likt en dans. Konstnären Eva Beierheimer tog i verket ? vara på det enkla i att ställa en fråga.

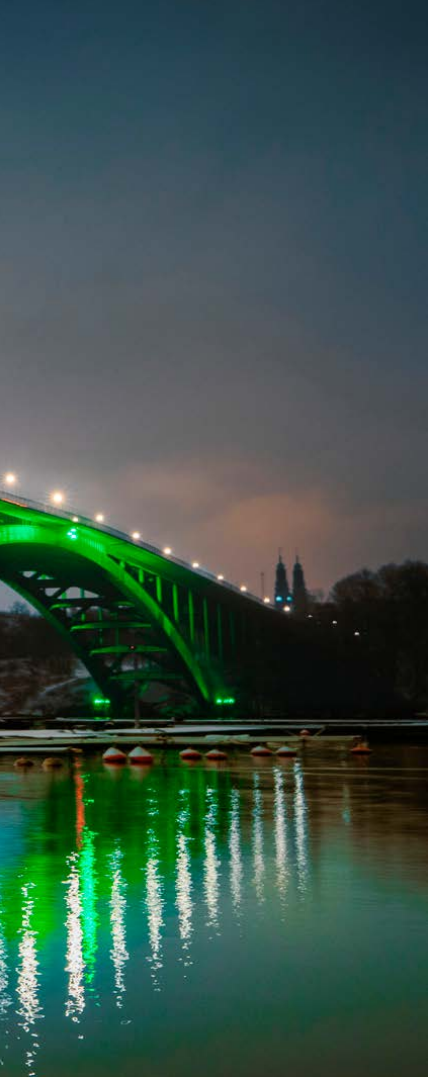

Hexx Øne var en hyllning till Isamu Akasaki, Hiroshi Amano och Shuji Nakamura som 2014 tilldelades Nobelpriset i fysik för sin forskning kring LED-ljus. Calidas installation var en 22 meter lång konstruktion bestående av 7 200 RGB LED-lampor.

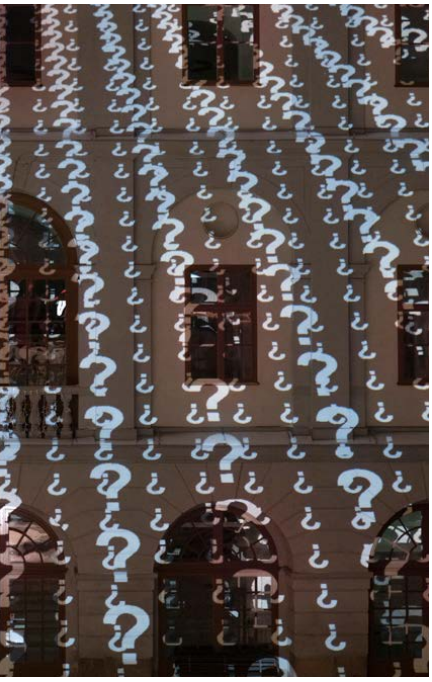

Ljuskonstverk lyste upp Nobelveckan

För andra året i rad firades Nobelveckan i Stockholm med ljusinstallationer under Nobel Week Lights. En av nyheterna var att Västerbron fick ett ljuskonstverk inspirerat av Nobelpristagaren Marie Curie.

De tjugotal konstinstallationer som ingick i ljusfestivalen hade alla på ett eller annat sätt hämtat inspiration från Nobelpriset och Nobelprisbelönade insatser. Med hjälp av unika idéer och teknisk skicklighet skapades verk som inspirerade, lockade till eftertanke och gav nya perspektiv på staden och den urbana miljön. Nobel Week Lights sågs av 350 000 besökare vilket var 150 000 fler än året innan.

Den andra upplagan av Nobel Week Lights hade nya spinoff-evenemang som guidade turer, skattjakt för barn, tysta diskotek, kajakturer med ljustema och en fototävling som skapade stort engagemang.

Nobel Week Lights är initierat och producerat av Annika Levin, Alexandra Manson och Lara Szabo Greisman och genomförs i samarbete med Nobelprismuseet och Stockholm stad med stöd av Stockholms Handelskammare, Rymdstyrelsen samt ett flertal övriga partners och belysningsföretag.

Vinnarbilden

Det blev Joanna Lasek som utsågs till 2021 års vinnare av Nobel Week Lights fototävling med sin vackra bild av Stadshuset. Installationen på Stadshuset, *Earth From Space*, skapades av Andreas Skärberg (PXLFLD).

975

Nobelpristagare

Sedan 1901 har Nobelpriset och Sveriges Riksbanks pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne delats ut till 975 personer och organisationer.

- Pristagare: 975
- Priskategorier: 6
- Prisbelönade kvinnor: 58
- Prisbelönade organisationer: 25
- Yngsta pristagaren: 17 år
- Äldsta pristagaren: 97 år

Nobelprisets sociala kanaler

- Nobelprize.org hade 20,2 miljoner besök under 2021, en ökning med 3 % jämfört med 2020.
- Antalet följare på Instagram passerade en 1 miljon under 2021 – en ökning med 34 %.
- Antalet följare på Youtube nådde 400 000 – en ökning med 46 % under 2021.
- Under 2021 passerade Nobelprisets digitala kanaler 7,5 miljoner följare.
- Under tillkännagivandena i oktober nådde Facebook 5,8 miljoner per dag. Det var färre än 2020 men fler än 2019.
- Nobelprisets twitterkonto hade i snitt 13 miljoner visningar dagligen och Youtube ett snitt på 240 000 visningar under tillkännagivandena.
- Nobelveckans program i Stockholm och Oslo gjordes tillgängligt digitalt och nådde varje dag i snitt fler än 1 miljon på Facebook och 1 miljon på Twitter.

FOTO: JOHANNES GRANSETH

Maria Ressa och Hannah Reyes Morales.

Fredsprisutställning om yttrandefrihet

Varje år skapar Nobels Fredscenter en ny utställning om fredspristagarna. Utställningen 2021 visade nya dokumentärbilder av Maria Ressa och Dmitry Muratovs modiga kamp för yttrandefrihet. Bilderna är tagna av den prisbelönta tysk-ryska fotografen Nanna Heitmann och Hannah Reyes Morales, en dokumentärfotograf baserad i Manilla. Se utställningen på nobelpeacecenter.org.

©JOHAN JARNESTAD/KUNGL. VETENSKAPSAKADEMIEN

Illustration ur Nobelprislektionen om ekonomipriset 2021.

Nobelprislektionen

Nobelprislektionen publiceras bara ett dygn efter att varje nytt Nobelpris har tillkännagivits och gör det enkelt för lärare att undervisa om de belönade insatserna. Det finns även en lektion om Nobelpriset och Alfred Nobel och olika temalektioner.

Nobel Creations firar 10 år

I det 10-årsjubilerande projektet Nobel Creations skapar studenter vid Modeprogrammet på Beckmans Designhögskola fria tolkningar av årets Nobelpris. Kreationerna utforskar det som förenar Nobelpristagare, konstnärer och kreatörer: kreativitet.

Nobelpriset i fysik 2021 tolkades av Emma Carling och Tim Bunwassana. De ville skydda människan från naturkatastrofer under ett paraply i en atmosfär av tyg som symboliserar ozonlagret. Under paraplyet finns dock en öppning där klänningen som brukade vara jämnt rosa blivit vattenskadad av naturkatastrofer.

Klänningen är gjord av gamla gardiner och färgad med svart ris.

FOTO: CARL BENGTSSON

FOTO: DAN LEPP

Nobelpriset i världen

Nobelstiftelsen och Svenska institutet tog under året fram ett informationsmaterial om Nobelpriset som kan användas av Sveriges ambassader runt om i världen. Totalt anordnades till exempel 50 stycken "hubbar" för lärare runt om i världen som följde sändningen av Nobel Prize Teacher Summit på temat *In the Flood of Facts*.

FOTO: CLEMENT MORIN

Nobelprisdiplom och medaljer

Varje Nobelpristagare får ett diplom och en Nobelprismedalj som levereras i ett handgjort etui. Medaljen tillverkas av Svenska Medalj i Eskilstuna. Nobelprisdiplomen och medaljetuiet tillverkas av Leonard Gustafssons bokbinderi i Stockholm. Kristine Bekkevold /Julius & Ørenberg Bokbinderi i Oslo har tillverkat diplomen och medaljaskarna till fredspriset.

Kalligrafin i diplomen för fysik, kemi och ekonomisk vetenskap skapades av Marianne Pettersson Soold och Marie A. Györi. Kalligraf för fysiologi eller medicin och litteratur var Susan Duvnäs. Kalligraf för fred var Christopher Haanes.

Några av diplomen innefattar ett konstverk. Konstverket i fysikdiplomet skapades av Gunnel Moheim, konstverket i kemidiplomet av Anja Richardt Krabbe, konstnär för ekonomi var Stanislaw Zoladz och för fred Håkon Bleken.

Prissumman 2021 var 10 miljoner kronor per pris.

FOTO: JONE KVIE

Nobelprismuseet gör utställning på Liljevalchs under 2022

Nobelprismuseets utställning *Evigt liv* öppnar på Liljevalchs den 30 september 2022. Människan har i alla tider ställt frågor om tidens natur och om tillvarons början och slut. Utställningen vill bjuda på ett äventyr som berör allt från svarta hål, genetik, cellbildning och hållbara kretslopp till eviga värden och andlighet.

7 000

Detta foto av den nya medicinpristagaren Ardem Patapoutian och hans son Luca, gillades av mer än 7 000 personer på Twitter, som var glada över att få en bild bakom kulisserna från tillkännagivandet av Nobelpriset 2021.

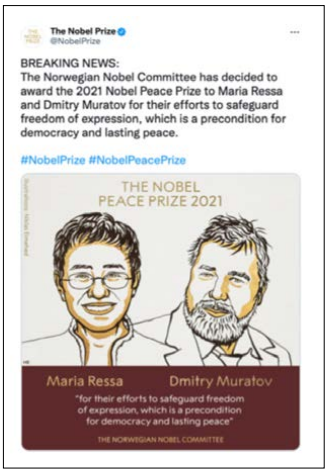

Historisk tweet

Vi fick 19 miljoner visningar av denna tweet om 2021 års Nobels fredspris – som till exempel Barack Obama retweetade, med sina egna gratulationer. Det var det högsta antalet visningar någonsin. Följ oss på twitter.com/nobelprize.

Nobel Center blir ett nytt hus för vetenskap, kultur och dialog vid Slussen

Nobel Center blir en plats som rymmer berättelser om handlingskraftiga och modiga pristagare som i över hundra år gjort insatser för mänsklighetens största nytta. Där sprider vi hopp och inspirerar människor att ta sig an framtidens utmaningar och bidra till en bättre värld.

Besökarna i ett framtida Nobel Center möts av utställningar, skolprogram, föreläsningar och samtal om framtidens stora frågor baserat på Nobelpristagarnas insatser och gripande berättelser. Nobel Center vid Slussen är tänkt att öppna portarna för besökare om några år.

FOTO: ALEXANDER MAHMOUD

FOTO: RICHARD VON HOFSTEN

Föremålsöverlämning

Wisława Szymborska tilldelades Nobelpriset i litteratur 1996 och i november fick Nobelprismuseet ta emot tre föremål som ger en bild av poetens arbetsprocess och hur hon hanterade den uppmärksamhet som Nobelpriset medförde. Ett par glasögon, en penna och ett tackkort hade valts ut av Wisława Szymborskastiftelsen och överlämnades till museet av Polska Institutet i Stockholm.

Szymborska använde inte glasögonen för att läsa, i stället tog hon på sig dem för att maskera sig när hon gick ut. De blev ett bra skydd mot autografjägare och beundrare. Den donerade kulspetspennan använde Szymborska för att göra korrigeringar i sina manuskript och så tackkortet, som hon skickade till alla som gratulerat henne till Nobelpriset.

Pollenjakten

Pollenjakten var 2021 års upplaga av Forskarhjälpen, ett projekt där Nobelprismuseet kopplar samman skolklasser från alla delar av landet med forskare vid svenska universitet.

Elevernas undersökningar gav viktiga data om pollinatörer och pollen genom att undersöka bipollenprover som hade samlats in av biodlare runt om i Sverige. Det är till stor hjälp för forskarna på Umeå universitet, som kan fortsätta med mer avancerade metoder för att förstå hur pollineringen skiljer sig i olika delar av landet. För att presentera sitt resultat skapade eleverna posters, som också var deras tävlingsbidrag.

De vinnande eleverna 2021 kom från Casa Montessori i Partille, Fagrabäckskolan i Växjö och Tolvåkerskolan i Löddeköpinge.

FOTO: PRIVAT

Vinnare av juryns stora pris Linnea Algotsson, Ines Alering och Neo Schandersson (ej med på bild) från Fagrabäckskolan i Växjö.

FOTO: UNIVERSEUM

On tour

Erika Lanner, vd Nobelprismuseet och Carina Halvord, vd Universeum, i samband med den lärarkonferens som anordnades i september på temat *Att förändra livets kod och förstå universums hemligheter* som en del av konceptet Nobel Prize Museum on tour.

Nobelprismuseets nya turnerande koncept ska ge människor runt om i Sverige bättre tillgång till Nobelpriset och de upptäckter och verk som prisats genom åren. Universeum i Göteborg var första turnéstoppet av fyra.

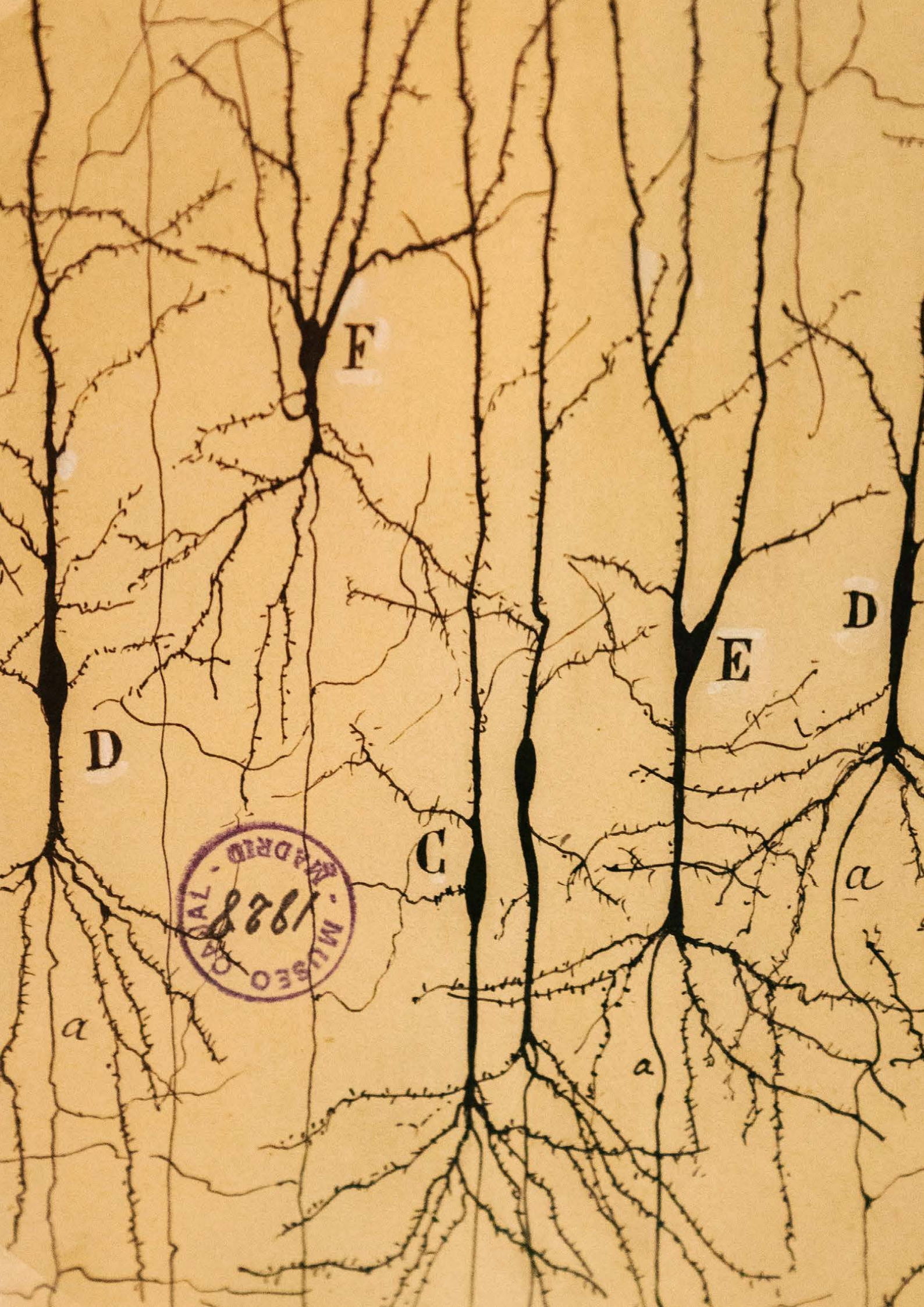

MUSEO NACIONAL · MADRID · 1928

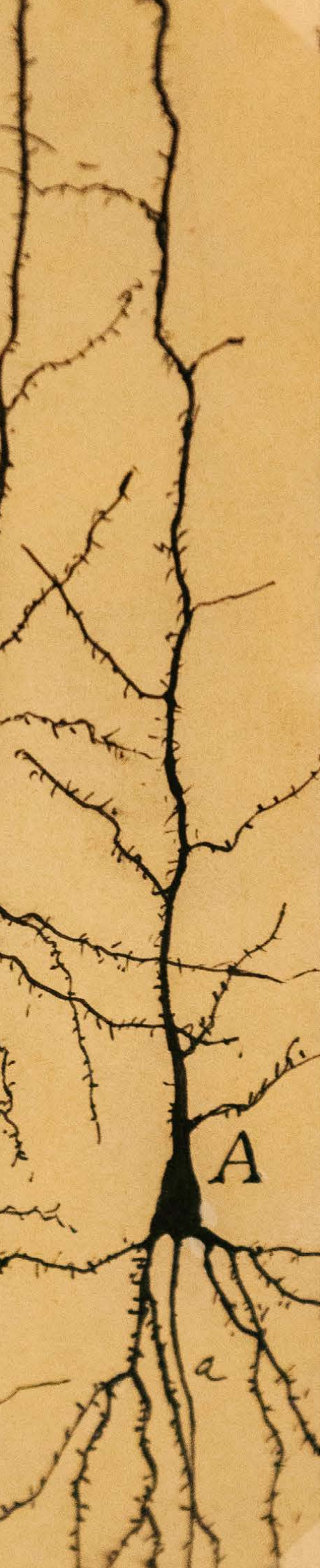

Konst och vetenskap

I slutet av november fick Nobelprismuseet besök av det spanska och det svenska kungahuset. De fick en visning av en specialutställning med teckningar av den spanske Nobelpristagaren Santiago Ramón y Cajal.

Kring sekelskiftet 1900 togs avgörande steg mot djupare kunskap om hur hjärnan och nervsystemet fungerar. Den kanske viktigaste av neurovetenskapens pionjärer var Santiago Ramón y Cajal som fick Nobelpriset i fysiologi eller medicin 1906 för sin forskning kring nervsystemet. Med hjälp av metoder för att färga in celler så att de kunde studeras i mikroskop lyckades Cajal kartlägga olika typer av nervceller i hjärnan. Han besatt en särpräglad konstnärlig begåvning och överförde det han såg i mikroskopet till teckningar med en förunderlig klarhet.

”Cajals gåva till eftervärlden består inte endast av hans banbrytande vetenskapliga gärning. Han gav oss också ett konstnärskap, och verk med vilka de mänskliga nervcellernas vindlande mönster visualiserades och gjordes begripliga. Hans teckningar är ett fint exempel på hur konst och vetenskap kan vävas samman”, säger Erika Lanner chef för Nobelprismuseet.

DD.MM. Konung Felipe VI och Drottning Letizia fick tillsammans med H.M. Konungen och Drottning Silvia en visning av utställningen *Synapser: vetenskap och konst i Spanien från Ramón y Cajal till 2000-talet.* Utöver Cajals teckningar visades även verk från personer som hade kontakt med honom som exempelvis poeten Federico García Lorca och konstnären Salvador Dalí.

I utställningen fanns även fem samtida verk från konstnärer som haft Cajal som sin ledstjärna.

FOTO: CLÉMENT MORIN (BÅDA BILDERNA)

Den 24 november besökte det spanska och det svenska kungahuset museet för en visning av en specialutställning med teckningar av den spanske Nobelpristagaren Santiago Ramón y Cajal.

FOTO: GEIR ANDERS RYBAKKEN ØRSLIEN

Under temat mat arrangerade Norska Nobelinstitutet mötet Nobel Peace Prize Forum: The Food Effect. Där medverkade bland andra Gunhild A. Stordalen, grundare och vd, EAT foundation.

Mat för fred

Matens betydelse för fred stod på Nobels Fredscenters agenda under hela året. Temat avslutades med en stor matfestival på Rådhusplatsen i septembersolen.

Kan tillgång till mat bidra till att skapa fred? Kan hunger leda till krig och konflikter? Dessa frågor blev aktuella när World Food Programme tilldelades Nobels fredspris 2020. Nobels Fredscenter skapar engagemang hos allmänheten för årets fredspris. Därför stod mat och tryggad livsmedelsförsörjning på agendan både i utställningarna, programverksamheten och i de digitala kanalerna under hela det följande året. I samarbete med World Food Programme anordnade fredssentret också ett antal digitala seminarier om matens roll för fred.

I september, när Norge började öppna upp efter nedstängningen på grund av pandemin, arrangerades flera stora, fysiska evenemang i Oslo. Under titeln *Fix the Food* arrangerade fredscentret en internationell konferens om tryggad livsmedelsförsörjning och en matfestival på Rådhusplatsen. Konferensen samlade 17 talare från fyra kontinenter, bland dem fyra fredspristagare. Över 6 000 tittare deltog i konferensen digitalt, medan publiken i salen begränsades till 60 inbjudna gäster.

Ute på Rådhusplatsen lockade matstånd, utställningstält och en festivalscen en publik på upp till 70 000 personer. Under festivalen kunde man smaka på mat från hela världen, plantera frön med World Food Program och lyssna på föreläsningar om hållbar mat.

Under temat mat arrangerade också norska Nobelinstitutet mötet *Nobel Peace Prize Forum: The Food Effect* på Oslo universitet i december.

FOTO: GIULIA G. ANGELINI / NOBELS FREDSSENTER

Fix the Food Festival lockade tusentals besökare till Rådhusplatsen i Oslo i september.

FOTO: GIULIA G. ANGELINI / NOBELS FREDSSENTER

Matfestivalen hade fokus på grön mat och hållbarhet och innehöll matstånd, samtal och aktiviteter.

FOTO: CLÉMENT MORIN

Cellist Johanna Viktoria Sjunnesson spelade under Nobeldagens festmiddag

Den Berlinbaserade musikern Lambert, som alltid framträder iklädd en mask, trollband publiken

Nights at the Nobel Prize Museum

Under museets fredagskvällar arrangeras konserter, visningar och samtal.

En av de mest uppmärksammade fredagskvällarna var konserten med den Berlinbaserade kompositören, pianisten och instrumentala musikern Lambert som framförde sin musik iklädd en sardinsk tjurmask.

En annan succé var kvällen om poetiskt trots, självklart tvivel och hisnande häpnad: med Nobelpristagaren Wisława Szymborska i fokus samtalade författaren Agneta Pleijel och kulturskribenten Stefan Ingvarsson med museets Carin Klaesson. Samtalet efterföljdes av en konsert med den polska pianisten och kompositören Hania Rani. Andra som spelade på museet under höstens fredagar var Ikiz/Rydh och Anna Ihlis.

En serie om det som sker bakom kulisserna på Nobelfesten inleddes med *Blomstermagi* där floristen Per Benjamin visade hur han binder buketter och berättade om hur Blå hallen smyckas till Nobelbankett.

Det arrangerades även vinprovning med Nobelbankettens sommelier Ulrika Karlsson och en dessertprovning med konditorn Daniel Roos som ansvarade för Nobelbankettens dessert sex år i rad. På Nobeldagen serverades en speciell festmiddag i Bistro Nobel, signerad kocken Sebastian Gibrand, som stod för förrätt och varmrätt på 2019 års Nobelbankett.

Under året lanserades ett nytt medlemskap på museet som ger fri entré, rabatter, specialerbjudanden och förtur till biljetter. Bli medlem och upplev mer! nobelprizemuseum.se

FOTO: CLÉMENT MORIN

Under Nobeldagen spelade cellisten Johanna Viktoria Sjunnesson för den publik som fick avnjuta en exklusiv festkväll i Bistro Nobel.

FOTO: DAN LEPP

”Utställningen lyfter fram den kreativa lust som genomsyrar arbetet med Nobelfesten. Det finns en otrolig omsorg om detaljerna och en stark vilja att skapa en extraordinär hyllning till Nobelpristagarna. Det gäller alla inblandade. Kockar, florister, de som arbetar med bordsplacering, servering, divertissemang och inte minst alla gäster”. Clara Åhlvik, utställningschef vid Nobelprismuseet.

Utställningen *Nobelfesten – festernas fest* visas på Nobelprismuseet hela 2022.

FOTO: ANNA SVANBERG

Under mötet *The City of the Future* i Göteborg diskuterades framtidens städer.

FOTO: CLÉMENT MORIN

Nobelpristagarna Elizabeth Blackburn, Saul Perlmutter, Bernard Feringa och Emmanuelle Charpentier deltog digitalt i mötet *United by Science*.

Inspirerande möten

De internationella möten som arrangerades under året ville stimulera diskussioner på högsta nivå om ett aktuellt, vetenskapsrelaterat tema. Nobelpristagare, ledande experter, forskare, studenter och allmänheten samlades online såväl som på plats.

Hybridmöten dominerade även 2021 då världen fortfarande påverkades av coronapandemin. Det tre dagar långa virtuella mötet *Vår planet, vår framtid* ägde rum i april i samarbete med the National Academy of Sciences, USA, i partnerskap med the Potsdam Institute for Climate Impact Research och Stockholm Resilience Centre/Beijer Institute.

Under mötet utvärderades vad som kan uppnås under detta decennium för att åstadkomma en mer hållbar framtid för hela mänskligheten. Man diskuterade tänkbara lösningar på några av mänsklighetens största utmaningar såsom klimatförändringar och förlust av biologisk mångfald, ökad ojämlikhet och vilken roll tekniska innovationer kan spela i framtiden. Medicinpristagaren Peter Doherty, deltog i mötet och betonade i en intervju att det är alla individers ansvar att stävja klimatkrisen: ”Det finns möjligheter till förändring, men de är svåra och kräver en beteendeförändring, inte bara tekniska lösningar.” Det gemensamma uttalande som presenterades efter mötet skrevs under av 126 Nobelpristagare.

I april anordnades ett samtal kring betydelsen av vetenskap tillsammans med vetenskapsakademien i Brasilien, medicinpristagaren May-Britt Moser och fysikpristagaren Serge Haroche. Diskussionerna följdes upp senare under året när vetenskapsstudenter från hela Latinamerika och Karibien fick möjlighet att samtala med fem Nobelpristagare från olika priskategorier. Tillsammans utforskades hur vetenskap och forskare kan ha en positiv inverkan på samhället.

Under mötet *The Future of Work*, som arrangerades i samarbete med University of Pretoria, diskuterades aktuella frågor såsom: Vilka fördelar ger mångfald på arbetsplatsen? Hur förändrar en åldrande global befolkning arbetsmarknaden? Och hur förändrar coronapandemin arbetets karaktär? Digitala rundabordssamtal anordnades också mellan Nobelpristagare och studenter i Malaysia, Tyskland, Polen och Spanien.

Framtidens städer och dess utmaningar var i fokus under Nobel Week Dialogue på Svenska Mässan i Göteborg. Mötet var ett hybridevenemang med en global digital publik online, såväl som en begränsad publik närvarande i Göteborg. En rad talare deltog, bland annat ekonomipristagaren Paul Romer som betonade att jämlikhet är en av de stora utmaningarna med framtidens städer och att man måste ”skapa förutsättningar där ett stort antal människor kan samarbeta och att alla får fördelar av det.”

FOTO: CLÉMENT MORIN

Kronprinsessan Victoria inledningstalade vid Nobel Prize Summit på temat *Vår planet, vår framtid*.

Benjamin List, kemipristagare 2021, gratulerades efter prisöverlämnandet av sin moster Christiane Nüsslein-Volhard som tilldelades medicinpriset 1995. Andra som tilldelats Nobelpriset inom familjen är bland andra äkta makarna Marie Curie och Pierre Curie, fysik 1903, samt dottern Irène Joliot-Curie som i sin tur mottog kemipriset 1935 tillsammans med sin man Frédéric Joliot, Esther Duflo och Abhijit Banerjee, ekonomi 2019 samt bröderna Jan Tinbergen och Nikolaas Tinbergen, medicin 1973.

FOTO: BERNHARD LUDEWIG

FOTO: DAN LEPP

Alfred Nobel

Uppfinnaren, entreprenören och den framgångsrike affärsmannen Alfred Nobel byggde upp en enorm förmögenhet som han valde att testamentera till de som gjort mänskligheten den största nytta. Priset skulle belöna framstående insatser inom de olika områden som engagerade honom mest under hans livstid.

Alfred Nobel föddes i Stockholm 1833. Hans far Immanuel var uppfinnare och ingenjör. Modern Andrietta beskrevs som driftig och intelligent och hon fick försörja familjen när Immanuel efter en konkurs begav sig till Ryssland. Bröderna Nobel fick en förstklassig utbildning av privatlärare, och vid 17 års ålder behärskade Alfred fem språk; svenska, ryska, engelska, franska och tyska.

När Alfred studerade kemi hos professor T. J. Pelouze i Paris kom han i kontakt med nitroglycerin, som uppfanns av italienaren Ascanio Sobrero. Det var en högexplosiv vätska som ansågs alltför farlig för att vara användbar. Alfred Nobel återvände till Sverige och började snart experimentera med nitroglycerin, både med dess framställning och med att göra ämnet tillförlitligt nog att använda i industrin. Arbetet var farligt, och vid en olycka dödades flera personer, däribland hans yngre bror Emil.

Slutligen löste Alfred Nobel problemet med den svårhanterliga vätskan genom att blanda den med en sorts sand, kiselguhr. Resultatet blev en formbar massa, som var lätt att paketera och som kunde fraktas och hanteras på ett säkert sätt. Den patenterades 1867 under namnet dynamit. Med patenteringen av dynamit i olika former tillsammans med tändhatten, vilken han uppfunnit tidigare, kom det stora tekniska och industriella genombrottet. Alfred Nobel ledde en snabb industriell exploatering av sina uppfinningar och byggde upp fabriker och laboratorier över hela världen – Vinterviken i Sverige, Krümmel i Tyskland och Ardeer i Skottland var några av de första. Sammanlagt startades drygt 90 fabriker i 20 länder och vid sin död hade Alfred Nobel hela 355 patent.

Alfred Nobel var en man av sin tid som förkroppsligade flera av upplysningens centrala idéer, både i sin praktiska verksamhet och i sitt tänkande. Han vävde samman sina religiösa tvivel med tron på naturvetenskapen, han var en sann teknikoptimist och entreprenör som deltog aktivt i industrialiseringsprocessen.

Alfred Nobel avled den 10 december 1896 i sitt hem i San Remo, Italien och det blev stor uppståndelse när hans testamente offentliggjordes. Han hade angivit att större delen av hans förmögenhet skulle användas till att belöna framstående insatser inom fysik, kemi, fysiologi eller medicin, litteratur och fred. Testamentet ifrågasattes av släktingar, myndigheter i ett flertal länder och av Sveriges kung Oscar II. Efter några års komplicerade processer, ledda av testamentsexekutorerna Ragnar Sohlman och Rudolf Lilljequist, kunde Nobelstiftelsen bildas år 1900 och året därpå delades de första Nobelprisen ut.

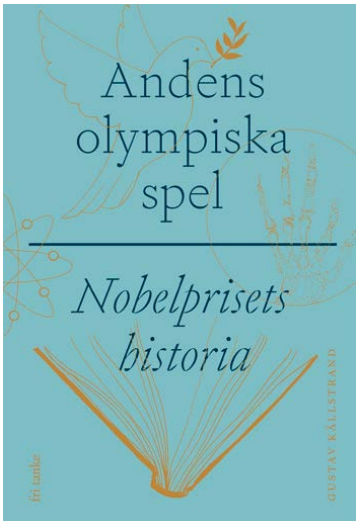

Andens olympiska spel utgiven av förlaget Fri tanke.

Ny bok om Nobelpriset
Boken *Andens olympiska spel* av Nobelprismuseets Gustav Källstrand gavs ut under 2021. Gustav blev ombedd av tidningen Forskning och framsteg att berätta kort om boken: ”Titeln kommer från en artikel i Svenska Dagbladet 1897 där man skrev att Nobelpriset skulle bli en motsvarighet till OS. År 1896 var året för de första moderna olympiska spelen. Boken täcker prisets första 30 år och handlar om prisets tillkomst, hur man satte upp regelverket för pristagare, pengar och förvaltningen”.

De prisutdelande institutionerna

I sitt testamente anger Alfred Nobel vilka institutioner som ska utse pristagare inom respektive prisområde. Han väljer förmodligen de akademiska institutioner i samhället som han anser mest lämpade för uppgiften. Alfred Nobel är däremot mindre specifik när det gäller den organisation som ska förvalta pengarna. Det som sedermera blev Nobelstiftelsen omnämns i testamentet endast som en fond.

Nobelprisets internationella särställning beror i stor utsträckning på de prisutdelande institutionernas sekellånga oberoende arbete med att utse Nobelpristagare. Att man i det här arbetet har engagerat framstående kompetens inom de egna organisationerna och omfattande internationell expertis har spelat en avgörande roll.

Kungl. Vetenskapsakademien utser Nobelpristagarna i fysik och kemi. Dessutom utser Kungl. Vetenskapsakademien mottagarna av Sveriges Riksbanks pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne, instiftat 1968 i samband med Riksbankens 300-årsjubileum. Akademien har cirka 450 svenska och cirka 175 utländska ledamöter. Nobelförsamlingen vid Karolinska Institutet utser Nobelpristagarna i fysiologi eller medicin. Nobelförsamlingen har 50 ledamöter. Svenska Akademien utser Nobelpristagarna i litteratur. Akademien har 18 ledamöter. Samtliga dessa institutioner utser särskilda Nobelkommittéer med tre till fem ledamöter, en sekreterare och i vissa fall även adjungerade.

Nobelkommittéerna bearbetar nomineringarna till respektive Nobelpris och gör omfattande utredningar angående ett urval av de nominerade. De lägger därefter fram sitt förslag avseende Nobelpristagare för respektive prisutdelande institution. Själva beslutet om vilka som ska tilldelas Nobelpris fattas således inte av Nobelkommittéerna utan av den prisutdelande institutionens samtliga ledamöter.

När det gäller fredspriset hänvisar Alfred Nobel i sitt testamente till Stortinget i Norge. De utser de fem ledamöter som bildar Norska Nobelkommittén. Norska Nobelkommittén skiljer sig från övriga prisutdelande institutioner på så sätt att den ansvarar både för utredningsarbetet och prisbeslutet.

I september varje år skickar respektive Nobelkommitté ut individuella inbjudningar till tusentals ledamöter av akademier, universitetsprofessorer och andra vetenskapsutövare i ett stort antal länder, tidigare pristagare, ledamöter i parlamentariska församlingar, med flera. Valet av adressater sker på ett sådant sätt, att så många länder och universitet som möjligt blir representerade över tiden. När det gäller Nobels fredspris är det en betydligt bredare krets som kan nominera utan att få en inbjudan från Norska Nobelkommittén. Detta nomineringsförfarande skiljer Nobelpriset från många andra priser där det är den ansvariga kommittén som utser både nominerade och pristagare. De som har fått en inbjudan får möjlighet att föreslå Nobelpriskandidater för det kommande året. Förslagen, som är konfidentiella, ska vara kommittéerna tillhanda senast den 31 januari det år prisförslaget gäller. Till skillnad från många andra priser betyder inte en nominering att en person eller institution har fått någon form av godkännande av en Nobelkommitté. Rutinerna kan variera något mellan de olika Nobelkommittéerna men urvalsprocessen är i stora drag densamma för alla priskategorier. Man kontrollerar först att nomineringarna har skickats in av personer som faktiskt har rätt att nominera. Eftersom en nominering bara är giltig för innevarande år är det vanligt att vissa kandidater föreslås gång på gång. Vissa kandidater föreslås också av flera olika nominerare under samma år. Nomineringarna registreras och sammanställs i en lista. Listan bearbetas i olika faser under våren och består till en början av ett större urval som sedan reduceras. Om återstående kandidater gör man utredningar med assistans av inhemska och utländska experter. Under sommaren sammanställer Nobelkommitténs medlemmar en omfattande rapport om den eller de kandidater som föreslås för årets Nobelpris. Förslaget presenteras för ledamöterna i den prisutdelande institutionen under september månad. Det slutgiltiga valet av Nobelpristagare sker genom en omröstning. Prisbesluten tillkännages på respektive prisutdelande institution omedelbart efter omröstningen, vanligen under första hälften av oktober. Alla dokument kopplade till nomineringsförfarandet och utredningsarbetet är sekretessbelagda i 50 år.

Mer information om de prisutdelande institutionerna finns på deras webbplatser:
www.kva.se
www.nobelprizemedicine.org
www.svenskaakademien.se
www.nobelpeaceprize.org

Dmitry Muratov vid sitt besök på Norska Nobelinstitutet.

FOTO: GEIR ANDERS RYBAKKEN ØRSLIEN

Författaren Ellen Mattson presenterade Nobelpriset i litteratur vid Nobelprisutdelningen i Stockholm.

FOTO: DAN LEPP

Val av Nobelpristagare

Nominerings-inbjudningar skickas ut	Sista datumet för nominering	Utredningsarbete med assistans av extern expertis	Kommittén presenterar rekommendationer för den prisutdelande institutionen	Beslut om Nobelpristagare och tillkännagivande	Nobelpris-utdelning
September	31 januari	Februari–augusti	September	Oktober	10 december

FOTO: HUGH FOX

Nobelstiftelsen

Nobelstiftelsen är en privat stiftelse som upprättades år 1900 med utgångspunkt i Alfred Nobels testamente och den grundstadga som fastställdes i anslutning till testamentet. Nobelstiftelsens primära syfte är att säkra att intentionerna i testamentet uppfylls. Stiftelsen ansvarar för att förvalta Alfred Nobels förmögenhet på ett sådant sätt att den ekonomiska basen för Nobelpriset säkras i ett långsiktigt perspektiv och oberoendet garanteras för de Nobelprisutdelande institutionerna i deras arbete med att utse pristagare. Vidare är det Nobelstiftelsens uppdrag att stärka Nobelprisets position genom att förvalta och utveckla de varumärken och immateriella tillgångar som har byggts upp under Nobelprisets drygt hundraåriga historia.

Nobelstiftelsen har ett övergripande ansvar för Nobelveckan i december i Stockholm. Det är en vecka med omfattande program för Nobelpristagarna som vanligtvis kulminerar i Nobelprisutdelningen och Nobelbanketten den 10 december. Båda dessa evenemang planeras och genomförs av stiftelsen. Norska Nobelinstitutet instiftades 1904 och fungerar som Norska Nobelkommitténs sekretariat. Institutet administrerar aktiviteterna kring utdelandet av Nobels fredspris, som presskonferens, prisutdelning och bankett i Oslo.

Nobelstiftelsens verksamhet finansieras i allt väsentligt av det kapital Alfred Nobel lämnade efter sig. Marknadsvärdet på Nobelstiftelsens totala investerade kapital uppgick vid slutet av 2021 till 6 103 mkr. Placeringskapitalets exponering var 55 % mot aktiefonder, 8 % fastighetsfonder, 16 % räntebärande tillgångar och kassa, 24 % alternativa tillgångar samt -2 % upplupet resultat av valutasäkringar. Årets avkastning på placeringskapitalet var +18,4 %. Utöver detta äger Nobelstiftelsen en fastighet i Stockholm och en i Oslo.

Under 2021 uppgick den totala summan för samtliga Nobelpris och verksamhetens kostnader till 103,5 mkr. Den fördelar sig på fyra huvudkategorier; priserna 50 mkr, ersättningarna till prisgrupperna 22,9 mkr, Nobelveckan i Stockholm och Oslo 10,5 mkr samt administration med mera 20,1 mkr.

Närmare information om Nobelstiftelsens ekonomiska förvaltning finns i stiftelsens årsredovisning för 2021 som publicerats på nobelprize.org. De Nobelprisutdelande institutionerna; Kungl. Vetenskapsakademien, Nobelförsamlingen vid Karolinska Institutet, Svenska Akademien samt Norska Nobelkommittén, utser för två kalenderår i sänder femton ledamöter till Nobelstiftelsens fullmäktige. Av dessa väljer Vetenskapsakademien sex representanter och de övriga prisutdelarna vardera tre. Utöver dessa ledamöter utser Vetenskapsakademien fyra och övriga prisutdelare två suppleanter. Fullmäktiges viktigaste uppgift är att utse Nobelstiftelsens styrelse och granska Nobelstiftelsens verksamhet och bokslut. Nobelstiftelsens styrelse, som har sitt säte i Stockholm, består av sju ledamöter och två suppleanter. Styrelseledamöter och suppleanter väljs för en period av två år i taget. Styrelsen väljer inom sig ordförande, vice ordförande och verkställande direktör.

Att engagera, inspirera och sprida kunskap

Nobelpriset belönar vetenskap, humanism och fredsarbete. Det är en av de centrala tankarna i Alfred Nobels testamente och det genomsyrar även den bredare utåtriktade verksamhet som har utvecklats med syfte att engagera, inspirera och sprida kunskap till en bred allmänhet baserat på Nobelpriset och Nobelpristagarnas upptäckter.

STYRELSER 2021

NOBELSTIFTELSEN

Nobelstiftelsen är en privat stiftelse som upprättades år 1900 med utgångspunkt i Alfred Nobels testamente och de grundstadgar som fastställdes i anslutning till testamentet. Nobelstiftelsens primära syfte är att säkra att intentionerna i testamentet uppfylls.

- Carl-Henrik Heldin, professor, ordförande
- Göran K. Hansson, professor, vice ordförande, Kungl. Vetenskapsakademiens ständige sekreterare
- Vidar Helgesen, jur. kand, vd för Nobelstiftelsen
- Mats Malm, professor, Svenska Akademiens ständige sekreterare
- Tomas Nicolin, MSc
- Thomas Perlmann, professor, sekreterare i Nobelförsamlingen vid Karolinska Institutet och i Medicinska Nobelkommittén
- Berit Reiss-Andersen, advokat, ordförande i Norska Nobelkommittén

Suppleanter
- Peter Brzezinski, professor, sekreterare i Nobelkommittén för kemi
- Gunnar Ingelman, professor, sekreterare i Nobelkommittén för fysik

ALFRED NOBELS MINNESSTIFTELSE

Alfred Nobels Minnesstiftelse har till ändamål att främja utbildning, kultur, fred och vetenskaplig forskning bland annat genom att ekonomiskt eller på annat sätt bidra till Nobelstiftelsens verksamhet och ändamål.

- Carl-Henrik Heldin, ordförande
- Göran K. Hansson
- Vidar Helgesen
- Mats Malm
- Tomas Nicolin
- Thomas Perlmann
- Berit Reiss-Andersen

NOBEL GROUP INTERESTS AB

Bolagets syfte är att äga och aktivt förvalta aktier och andelar inom Nobelsfärens intressesfär. Bolagets uppdrag är även att underlätta den ekonomiska och administrativa samordningen mellan de olika enheterna i Nobelsfären.

- Carl-Henrik Heldin, ordförande
- Peter Brzezinski
- Göran K. Hansson
- Vidar Helgesen
- Gunnar Ingelman
- Mats Malm
- Tomas Nicolin
- Thomas Perlmann
- Berit Reiss-Andersen

NOBEL PRIZE OUTREACH AB

Bolaget sprider kunskap om Nobelprisbelönade insatser och stimulerar intresse för vetenskap, litteratur och fredsarbete genom digitala kanaler och inspirerande evenemang. Bolaget ansvarar även för Nobelsfärens internationella verksamhet och partnersamarbeten.

- Vidar Helgesen, jur. kand, vd för Nobelstiftelsen, ordförande
- Peje Emilsson, grundare och styrelseordförande i Kreab Worldwide
- Mia Horn af Rantzien, ek. dr, vd SNS
- Anita Krishnamurthi, tidigare chef för utbildning och lärande på Wellcome Trust
- Sara Mazur, styrelseordförande WASP – Wallenberg AI, Autonomous Systems and Software Program
- Marie Nilsson, vd för Mediavision
- Olav Njølstad, professor, direktör Norska Nobelinstitutet
- Karin Pettersson, kulturchef Aftonbladet
- Inge Thulin, f.d. styrelseordförande och vd 3M Company, styrelseledamot Merck
- Juleen Zierath, professor, medlem av Nobelförsamlingen vid Karolinska Institutet samt adjungerad medlem i Nobelkommittén för fysiologi eller medicin

NOBELHUSET AB

Nobelhuset AB har till uppgift att projektera, uppföra, äga och förvalta samt utveckla ett framtida Nobel Center.

- Vidar Helgesen, jur. kand, vd för Nobelstiftelsen, ordförande
- Olov Amelin, vd Jamtli och landsantikvarie i Jämtlands län
- Lars Anell, tidigare styrelseordförande för Vetenskapsrådet
- Birgitta Ed, en av grundarna av Six Year Plan
- Gunnar von Heijne, professor, ledamot Kungl. Vetenskapsakademien
- Erika Lanner, jur. kand. och vd Nobel Prize Museum
- Stefan Ränk, koncernchef Einar Mattsson AB, vice ordförande
- Monica von Schmalensee, arkitekt
- Fredrik Wirdenius, vd Fredrik Wirdenius AB

STIFTELSEN NOBEL CENTER

Ansvarar för den publika verksamhet som bedrivs med utgångspunkt i Nobel Prize Museum.

- Vidar Helgesen, jur. kand, vd för Nobelstiftelsen, ordförande
- Mårten Castenfors, chef för Liljevalchs konsthall
- Dilsa Demirbag-Sten, generalsekreterare Berättarministeriet
- Bente Erichsen, regissör, författare
- Cecilia Gunne, advokat, Lindskog Malmström Advokatbyrå KB
- Göran K. Hansson, professor, Kungl. Vetenskapsakademiens ständige sekreterare
- Stein Olav Henrichsen, direktör Munchmuseet Oslo
- Lisa Månsson, med. dr, överintendent Naturhistoriska Riksmuseet
- Thomas Perlmann, professor, sekreterare i Nobelförsamlingen vid Karolinska Institutet och i Medicinska Nobelkommittén

STIFTELSEN NOBELS FREDSSENTER

På Nobels Fredssenter i Oslo presenteras fredspristagarna och deras arbete, information om Alfred Nobel samt utställningar med fokus på dokumentärfotografi.

- Olav Njølstad, direktör Norska Nobelinstitutet, ordförande
- Jessica Barlindhaug Angstreich, styrelseledamot vald av personalen
- Anne Enger, tidigare stortingsrepresentant, statsråd och fylkesmann
- Siri Hatlen, egenföretagare, vice ordförande
- Nina Refseth, direktör Norsk Folkemuseum
- Lotta Wristel, administrativ chef, Nobelstiftelsen

BOLAGSINFORMATION

NOBELSTIFTELSEN
- Vd: Vidar Helgesen
- Etablerat: 1900
- Adress: Sturegatan 14, Stockholm, Sverige
- Webbplats: nobelprize.org

NOBEL PRIZE OUTREACH AB
- Vd: Laura Sprechmann
- Etablerat: 2004
- Adress: Sturegatan 14, Stockholm, Sverige
- Webbplats: nobelprize.org

STIFTELSEN NOBEL CENTER
(Nobel Prize Museum)
- Vd: Erika Lanner
- Det ursprungliga Nobelmuseet öppnade 2001. Stiftelsen Nobel Center förvärvade per årsskiftet 2018/19 den verksamhet som bedrivs i Nobel Prize Museum.
- Adress: Stortorget 2, Stockholm, Sverige
- Webbplats: nobelprizemuseum.se

STIFTELSEN NOBELS FREDSSENTER
(Nobel Peace Center)
- Vd: Kjersti Fløgstad
- Etablerat: 2005
- Adress: Brynjulf Bulls Plass 1, Rådhusplassen, Oslo, Norge
- Webbplats: nobelpeacecenter.org

FOTO: CLÉMENT MORIN

Vidar Helgesen, vd Nobelstiftelsen

”2021 års Nobelpriser uppmärksammar många av de viktiga frågor som mänskligheten brottas med, som klimatförändringar, kampen för yttrandefrihet och insikter om flyktingars öde. Nobelveckan erbjuder möjligheter för människor runt om i världen att ta del av föreläsningar, prisceremonier, utställningar och intressanta samtal för att lära sig mer om och inspireras av årets pristagare och deras insatser för mänsklighetens största nytta.”

Organisationsstruktur mars 2022

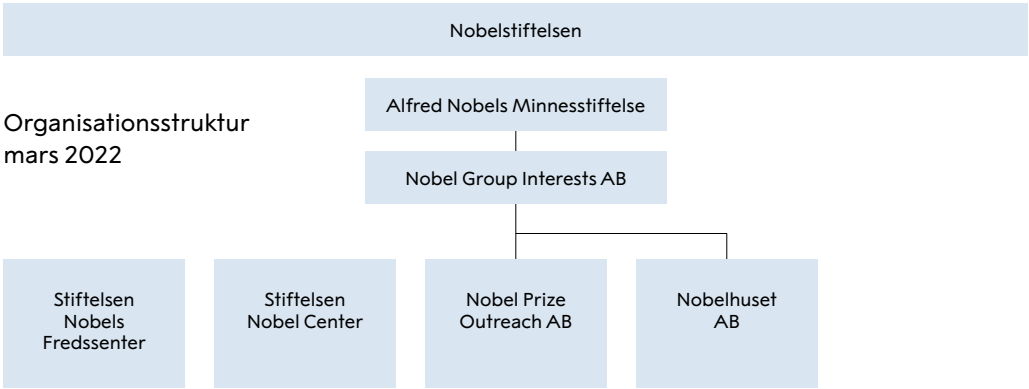

Poddar värda ditt öra

I tre olika poddar med ursprung i Nobelpriset möter vi inspirerande personer med tankeväckande berättelser. Det blir engagerade samtal om allt från gensaxen till misslyckanden som drivkraft.

I podcasten *Idéer som förändrar världen* möter Nobelprisexperten Gustav Källstrand forskare, författare och andra experter och diskuterar tankar inom vetenskap, litteratur och fred. Ett av poddens avsnitt, där Gustav Källstrand talade med Fredrik Reinfeldt om fredspristagaren Barack Obama, nominerades till Guldörat 2021 i kategorin årets intervju. Andra avsnitt har handlat om gensaxen i ett samtal med kemipristagaren Jennifer Doudna, om demokrati och kunskap med Svenska Akademiens Åsa Wikforss, om pandemi och infodemi med journalisten Amina Manzoor, om HIV med Anthony Fauci och om vägen till fred – med fredspristagaren Ellen Johnson Sirleaf.

Genom berättelser om liv och arbete, misslyckanden och framgångar, lär vi i podden *Nobel Prize Conversations* känna några av dem som tilldelats Nobelpriset. De talar om hur de hittade sina intresseområden, hur de ser på samarbete, nyfikenhet, misslyckanden och om vad som driver dem. Pristagarna delar med sig av vad de har lärt sig från sin karriär och vad de gör på fritiden. Och det kan vara allt från musik till flugfiske. Samtalsledaren Adam Smith låter diskussionerna flöda fritt, vilket resulterar i rikt varierade berättelser om ämnen som sträcker sig från fattigdomsförebyggande till vetenskapen om svarta hål och vikten av att vara en förebild. Bland annat har följande Nobelpristagare medverkat: Donna Strickland, fysik 2018, Robert Lefkowitz, kemi 2012 och Kip Thorne, fysik 2017.

Vissa avsnitt av podden *Idéer som förändrar världen* har gjorts i samarbete mellan Nobelprismuseet och Nobels Fredscenter, som det på temat krig, svält och vatten i ljuset av fredspriset till World Food Programme. I Nobel Fredscenters egen podd diskuteras Nobels fredspris ur olika synvinklar men även olika aspekter på museets verksamhet såsom dokumentärfotografi. Varje år anlitas en fotograf för att porträttera mottagaren av fredspriset och sedan 2005 har dessa dokumenterats av fotografer såsom Jonas Bendiksen, Anton Corbijn, Paolo Pellegrin och Aïda Muluneh. Därigenom har Nobels Fredscenter blivit en erkänd arena för dokumentärfoto.

Lyssna på dessa podcasts där andra poddar finns.

FOTO: CLÉMENT MORIN

Samtalet mellan Fredrik Reinfeldt och Gustav Källstrand om fredspristagaren Barack Obama nominerades till Guldörat i kategorin årets intervju.

FOTO: CLÉMENT MORIN

Fredspristagaren Leymah Gbowee medverkade i podden *Nobel Prize Conversations* och delade med sig av sin berättelse om att växa upp i inbördeskrigets Liberia.

FOTO: BRITTANY HOSEA-SMALL.

En av gästerna i Nobelprismuseets podd, kemipristagaren Jennifer Doudna, pratade bland annat om utmaningarna med att bedriva forskning under pandemin.

Höjdpunkter i december

Nobelprisutdelningen ägde rum i Blå Hallen i Stockholms Stadshus den 10 december, med en begränsad publik. Klipp från prisöverlämningarna i pristagarnas hemländer varvades med presentationstal av ledamöter från Nobelkommittéerna. För musiken stod Kungliga Filharmoniska Orkestern under ledning av dirigent Cathrine Winnes. Medverkade gjorde även mezzosopranen Anne Sofie von Otter och den svensk-kanadensiska jazzvokalisten Kiralina Salandy (på bild). Bengan Janson medverkade på dragspel och Karin Hammar spelade trombon. Programmet skapades av regissören Linus Fellbom och Kungliga Filharmonikernas programchef Fredrik Andersson. Skådespelerskan Lena Olin guidade gästerna genom ceremonin.

FOTO: DAN LEPP

Fredspristagarna Maria Ressa och Dmitry Muratov på plats på Norska Nobelinstitutet i Oslo tillsammans med Berit Reiss-Andersen, ordförande i Norska Nobelkommittén. På väggen bakom dem sitter bilder av tidigare fredspristagare inramade.

FOTO: GEIR ANDERS RYBAKKEN ØRSLIEN

Tack vare ett nära samarbete med svenska utlandsmyndigheter och en rad vetenskapliga institutioner lokalt, kunde alla Nobelpristagare ta emot Nobelprisdiplom och diplom i sina hemländer.

FOTO: HUGH FOX

FOTO: NIKLAS ELMEHED

FOTO: BÅRD GUNDERSEN / OSLO PHILHARMONIC ORCHESTRA

Litteraturpristagaren Abdulrazak Gurnah tog emot diplom och medalj av ambassadör Mikaela Kumlin Granit på det svenska residenset i London den 6 december. Gurnahs Nobelföreläsning spelades in i hans hem och sändes i Nobelprisets sociala kanaler samt på nobelprize.org. Detta skedde i samarbete med Svenska Akademien.

Den hyllade cellisten Sol Gabetta framträdde tillsammans med dirigenten Ryan Bancroft på 2021 års Nobel Prize Concert med Camille Saint-Saëns första cellokonsert – glansfull och rikt blomstrande musik som anses vara något av det finaste som skrivits för instrumentet. Konserten kunde ses på SVT och på Nobelprisets Youtube-kanal och på nobelprize.org.

År 2021 återlanserades Nobels fredspriskonsert. I samarbete med Oslo Filharmoniska orkester och NRK hölls konserten i Oslo Konserthus den 11 december.

FOTO: RISDON PHOTOGRAPHY

Nobelpristagarna Joshua D. Angrist (ekonomi), David W.C. MacMillan (kemi) och Syukuro Manabe (fysik) tog emot sina medaljer och diplom av ambassadör Karin Olofsdotter den 6 december. Ceremonin ägde rum på National Academy of Sciences i Washington DC, USA.

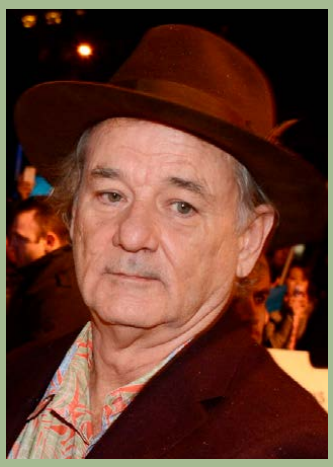

I en programpunkt under mötet *Vår planet, vår framtid* läste hyllade skådespelare scener ur Sofokles *Kung Oidipus* som en katalysator för kraftfulla, konstruktiva och globala samtal om klimatförändringar, ekologiska katastrofer och miljörättvisa. Skådespelarna som deltog var bland andra Bill Murray och Frances McDormand samt en kör med två Nobelpristagare, Elizabeth Blackburn och Harold Varmus.

FOTO: GEORGES BIARD/CREATIVE COMMONS ATTRIBUTION-SHARE ALIKE 3.0

Redaktion: Annika Pontikis,
kommunikationschef och
Jonna Petterson, kommunikatör

Design och produktion:
Catrine Jurgander
Tryck: Danagård LITHO AB,
Ödeshög 2022
Papper: Scandia 2000 white

Alla bilder i verksamhetsberättelsen är © Nobelstiftelsen, © Nobel Prize Outreach eller © Nobel Prize Museum där inget annat anges.

Omslagsbild: Nobelprisutdelningen ägde rum i Blå Hallen i Stockholms Stadshus den 10 december, med en begränsad publik. För musiken stod Kungliga Filharmoniska Orkestern under ledning av dirigent Cathrine Winnes. Medverkade gjorde bland annat Karin Hammar på trombon. Foto: Dan Lepp.

För frågor rörande verksamhetsberättelsen, vänligen kontakta:
media@nobelprize.org

© Nobelstiftelsen 2022
Nobelpriset, Nobel Prize och Nobelmedaljen är Nobelstiftelsens registrerade varumärken

Nobelstiftelsen
Box 5232
102 45 Stockholm
Sverige

SVANENMÄRKET
Miljömärkt trycksak
3041 0196